

Програма комплексного атестаційного екзамену за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії для студентів освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (денна форма здобуття освіти).

Укладачі:

Панасенко Ганна Сергіївна – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу», гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини».

Вінникова Наталія Анатоліївна – доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу».

Чернишова Лариса Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу».

Панова Ірина Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу».

Файєр Олена Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу».

Марченко Іван Сергійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу».

Мета комплексного атестаційного екзамену за фахом – визначити обсяг і необхідний рівень теоретичних знань, одержаних практичних навиків і вмінь з профільюючих дисциплін освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини».

Характеристика змісту програми. Програма атестаційного екзамену спирається на освітньо-професійну програму підготовки бакалавра з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій (міжнародні відносини).

Загальні положення

Професійні компетенції фахівців бакалаврського рівня підготовки за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини»

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК15. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань).

ЗК17. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місце у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

СК14. Здатність аналізувати у своїй роботі чинні міжнародні нормативно-правові акти.

СК15. Здатність аналізувати особливості міжнародних безпекових комплексів, основні проблеми національної та міжнародної безпеки.

СК16. Здатність до здійснення переговорів, міжнародних зустрічей в межах міжнародних конференцій, організацій, інших форм практичного міжнародного співробітництва, праціз дипломатичними та міжнародними документами.

СК17. Здатність обґрунтовувати доцільність застосування дипломатичних методів вирішення проблем, завдань, конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.

Програмні результати навчання:

PH01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

PH02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

PH03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

PH04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

PH05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

PH06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

PH07. Знати засади дипломатичної та консульської служби, специфіку та особливості дипломатичного протоколу та етикету.

PH09. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

PH10. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

PH11. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

PH13. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні матеріали.

PH16. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

PH17. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

PH18. Вести дипломатичне та ділове листування українською та іноземними мовами, працювати з дипломатичними та міжнародними документами.

PH19. Аналізувати нормативно-правові документи, правильно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних відносин.

PH20. Аналізувати особливості міжнародних безпекових комплексів, основних проблем національної та міжнародної безпеки.

PH25. Демонструвати навички лідерства, самостійно приймати рішення, відповідати за командну роботу.

Порядок створення, організації та роботи екзаменаційної комісії регламентується «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії для атестації здобувачів вищої освіти, які отримують ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, спеціаліста, магістра) в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна», «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна».

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ ВІДПОВІДЕЙ НА
КОМПЛЕКСНОМУ АТЕСТАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ
ЗА ФАХОМ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»**

Час виконання – 60 хвилин

УВАГА! У разі використання заборонених джерел студент одержує загальну нульову оцінку.

Кожен білет складається з 50 тестових питань з однією правильною відповіддю. За кожну вірну відповідь на тестове завдання студент отримує 2 бали.

За підсумками екзамену студент може набрати від 0 до 100 балів включно.

Шкала оцінювання

Набрана сума балів зі 100-бальної шкали оцінювання переводиться
в 4-х рівневу в такий спосіб:

Сума балів за всі види завдань	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
0–49	незадовільно

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ЗА ФАХОМ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»

Завдання для комплексного атестаційного екзамену оформлюється у вигляді білетів із тестовими завданнями з наступних дисциплін:

Дисципліна 1: ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Принципи класичної школи міжнародних відносин. Основні ідеї Фукідіда, Ніколло Макіавеллі, Томаса Гоббса, Георга Гегеля, Макса Вебера, Карла фон Клаузевиця у формуванні основних положень політичного реалізму. Наукова інституціоналізація політичного реалізму в працях Ганса Моргентау. Основні твердження теорії балансу сил. Ліберально-ідеалістичний напрям теорії міжнародних відносин. Концептуалізація механізмів «обмеження сили» у міжнародних відносинах (Ієремія Бентам) та проєкт «вічного миру» Імманула Канта. Принципи дотримання перманентного миру між державами за Іммануїлом Кантом. Розвиток ліберального напрямку в теорії міжнародних відносин крізь призму теоретичних поглядів Джона Локка, Томаса Пейна, Джона Мілля, Вудро Вільсона. Принципи дотримання перманентного миру між державами за Іммануїлом Кантом. Розвиток ліберального напрямку в теорії міжнародних відносин крізь призму теоретичних поглядів Джона Локка, Томаса Пейна, Джона Мілля, Вудро Вільсона.

Особливості теоретико-методологічних засад неореалізму в інтерпретації міжнародних відносин. Спроби синтезу принципів класичного реалізму і теорії міжнародних систем в роботах Кеннета Волтца, Роберта Гілпіна. Плюралізм і транснаціоналізація - визначальні характеристики сучасних міжнародних відносин в неоліберальній інтерпретації (Джозеф Най, Роберт Кеохейн, Джеймс Розенау). Трактатування «сили» у теорії міжнародних відносин. Концепції “hard-power” і “soft-power”. «Великі дебати» у теорії міжнародних відносин: ключові питання.

Теорії міжнародних систем. Принципи модернізму в дослідженні міжнародних відносин. Могутність як критерій ієрархічності взаємозв'язків учасників міжнародних відносин. Стадії розвитку міжнародних систем. Теорії глобальних циклів гегемонії Джорджа Моделскі в міжнародних відносинах. Класифікація міжнародних систем Мортон Каплана.

Світ-системний підхід до інтерпретації структурних характеристик міжнародних відносин. Асиметричність розвитку світової економічної системи. Взаємозалежність розвитку «центру» і «периферії» та «напівпериферії» світової системи Трагування суб'єктності та джерел економічного домінування в міжнародних відносинах у концепціях Іммануїла Валлерстайна, Фернандо Кардозо, Саміра Аміна.

Конструктивістська парадигма міжнародних відносин. Теоретичні витоки конструктивізму в дослідженнях Бенедикта Андерсена. Дослідження інтерсуб'єктивних структур міжнародних відносин Олександром Вендтом, Мартою Фіннемор. Ідентичність як експлікативний чинник зовнішньої і внутрішньої політики держави.

Історичні форми глобалізації у концепції Томаса Фрідмана. «Плоский світ» і «Глобалізація 3.0.». Трансформаційна державного суверенітету в контексті розвитку глобалізаційних процесів (Девід Хелд і Ентоні Мак-Грю). Концептуалізація глобального управління в теорії міжнародних відносин. Концепція «світового уряду» Хедлі Булла. «Світова республіка» або «космополіс», побудовані на загальному консенсусі та широкій підтримці в суспільствах усіх країн світу. Комунітаристський проєкт світового суспільства Амітаї Етціоні.

Дисципліна 2: МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Система принципів, інституційно-правових структур, інструментів та методів управління МЄВ. Історія виникнення та етапи розвитку міжнародних організацій. Сутність сучасної міжнародної організації. Базові критерії типологізації міжнародних організацій.

Міжнародно-правові системи в регулюванні міжнародних відносин та їх взаємодія з національними правовими системами. Методи прийняття рішень, що застосовуються у практиці діяльності міжнародних організацій, та їх види (одностайний, мажоритарний (за більшістю голосів), консенсусний, метод «зважених» голосів). Міжнародні службовці у міжнародних організаціях.

Визначення постійного представництва країни відповідно до Віденської Конвенції про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру (1975 р.).

Сутність, види та функції міждержавних організацій. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та її діяльність. Консультативні групи держав («Група Семи», «Група Десяти» та ін.). Організація Об'єднаних Націй (ООН) та міжнародне співробітництво. Головні органи ООН, принципи їх функціонування, повноваження та компетенція.

Сутність і види міжнародних неурядових економічних організацій. Міждержавні організації з регулювання відносин у виробничій сфері. Міжнародні організації з регулювання світової торгівлі. Міжнародні валютно-кредитні організації. НАТО - міжнародна організація в сфері безпеки. Міжнародні організації з регулювання в соціальній сфері

Регіональні інтеграційні угруповання. Хронологія і цілі створення Європейського Союзу (ЄС). Основні органи ЄС та їх характеристика. Історія, мета створення, склад, механізм функціонування та діяльність міждержавних організацій регіонів світу.

Співпраця України з міжнародними організаціями глобального типу. Україна і міжнародні організації з регулювання світової торгівлі. Пріоритетні напрями взаємодії України з міжнародними валютно-кредитними організаціями. Україна та ЄС. Співробітництво з міждержавними організаціями: ЦЄІ, ОЧЕС, ГУАМ, РДБМ.

Дисципліна 3: МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА

Еволюція поняття «міжнародна безпека». Сучасні теоретичні підходи до безпеки: реалізм, неореалізм, лібералізм, неолібералізм, конструктивізм. Державоцентричний підхід і суперечності забезпечення безпеки у відносинах між державами. Концептуальні підходи Копенгагенської школи: безпекові сектори, сек'юритизація. Типологія загроз міжнародній безпеці (жорсткі, м'які, гібридні). Теорія ігор як інструмент аналізу безпекових взаємодій.

Формування архітектури міжнародної безпеки в умовах холодної війни: біполярна модель суперництва США–СРСР, принцип балансу сил і модель колективної безпеки. Утворення інституційної моделі ООН та інших міжнародних організацій. Регіональні безпекові угоди періоду холодної війни: НАТО та ОБД. Розпад колоніальних імперій і формування Руху неприєднання

як чинник міжнародної безпеки. Поява нових типів глобальних загроз: тероризм, регіональні конфлікти.

Національна безпекова політика та міжнародна безпека в умовах глобалізації. Посилення взаємозв'язку між національним і міжнародним рівнями безпеки. Нові виклики: міграційні процеси, демографічні зміни, кліматичні загрози, інформаційні ризики, транснаціональна злочинність.

ООН та архітектура міжнародної безпеки після 1991 року: трансформація геополітичного середовища, проблеми переходу до багатополлярності. Реформування ООН та оновлення інституційної моделі. Миротворча діяльність ООН: основні досягнення та обмеження. Роль ООН у розвитку й підтримці міжнародного права в постбіполярний період.

Регіональні безпекові моделі наприкінці ХХ й у ХХІ ст.: регіоналізація безпеки та інституційні механізми стабілізації. Роль ОБСЄ, АСЕАН, ШОС, Африканського Союзу в забезпеченні безпеки. Європейська безпекова модель: НАТО, Рада Європи, ЄС. Східна Азія: баланс сил, зростання впливу Китаю, напруженість у Південно-Китайському морі, питання Північної Кореї. Близький Схід як простір тривалих конфліктів і криз безпеки. Африка: регіональні конфлікти та інституційна слабкість. Латинська Америка: МЕРКОСУР і безпекові виклики регіону.

Ерозія безпеки на європейському просторі у 2014–2025 рр.: анексія Криму та початок війни на Донбасі, подрив системи європейської безпеки. Деструктивний вплив РФ на глобальні інституції, міжнародне право та безпекові домовленості. Гібридні загрози як фактор трансформації міжнародної безпеки. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну та зміни у євроатлантичній безпековій конфігурації. Військова підтримка РФ з боку Ірану та Північної Кореї. Позиція Китаю та Бразилії. Реакція країн євроатлантичного регіону.

Жорсткі загрози міжнародній безпеці: військово-політичне протистояння та міжнародні конфлікти. Міжнародний тероризм як глобальна загроза. Міжнародно-правові режими контролю над зброєю масового знищення. Ядерна, хімічна та біологічна зброя як ключові ризики глобальної безпеки.

М'які загрози міжнародній безпеці: економічні, енергетичні, екологічні та кліматичні загрози. Кіберзагрози та цифровий вимір безпеки. Демографічні та міграційні аспекти міжнародної безпеки. Загрози пандемій. Проблеми продовольчої безпеки.

Дисципліна 4: МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Поняття, ознаки та функції міжнародного публічного права. Предмет міжнародного публічного права. Міжнародне публічне право як особлива система права. Норма, інститут, галузь міжнародного публічного права. Походження та розвиток міжнародного права. Поняття, особливості та класифікація міжнародно-правових норм. Імперативні (*jus cogens*), диспозитивні та рекомендаційні норми. Поняття та особливості основних принципів міжнародного публічного права. Судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з міжнародного публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм.

Поняття і види суб'єктів міжнародного публічного права. Концепції суб'єктів міжнародного публічного права. Первинні та вторинні суб'єкти міжнародного публічного права. Міжнародна правосуб'єктність. Держава як основний суб'єкт міжнародного публічного права. Суверенітет держави. Міжнародна правосуб'єктність народів і націй, що борються за незалежність. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних міжурядових організацій.

Поняття та джерела права міжнародних договорів. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 року. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 року. Класифікація міжнародних договорів. Сторони в міжнародних договорах. Припинення договорів та призупинення їх дії. Поняття та джерела права зовнішніх зносин. Система органів зовнішніх зносин.

Поняття та предмет міжнародного приватного права. Поняття приватноправових відносин міжнародного характеру. Види іноземного елемента в приватноправових відносинах. Методи правового регулювання у міжнародному приватному праві (колізійно-правовий та матеріально-правовий метод регулювання). Система міжнародного приватного права, його основні інститути та категорії. Співвідношення міжнародного приватного права з іншими галузями національного права та міжнародним публічним правом. Поняття та види джерел міжнародного приватного права.

Фізична особа як суб'єкт міжнародного приватного права. Поняття «особистий закон фізичної особи», критерії його визначення. Юридична особа як суб'єкт міжнародного приватного права. Поняття та ознаки юридичної

особи. Поняття особистого закону («національності») юридичної особи та критерії його визначення (принцип інкорпорації, принцип осілості, принцип центра експлуатації, теорія контролю).

Поняття та види колізій у міжнародному приватному праві. Поняття та структура колізійних норм. Загальна класифікація колізійних норм. Основні формули прикріплення. Поняття зворотного відсилання та відсилання до права третьої країни в міжнародному приватному праві. Обхід закону в міжнародному приватному праві.

Поняття та загальна характеристика угод із іноземним елементом. Визначення іноземного елемента в міжнародному праві. Особливості колізійного регулювання договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Договір міжнародної купівлі-продажу товарів. Ознаки, суб'єкти та загальна характеристика. Договір міжнародного перевезення вантажів, пасажирів та їх багажу. Загальна характеристика, поняття та умови дійсності. Особливості позадоговірних зобов'язань у міжнародному приватному праві.

Особливості правового регулювання сімейних, трудових та спадкових відносин в міжнародному приватному праві.

Дисципліна 5: ДИПЛОМАТИЧНА ТА КОНСУЛЬСЬКА СЛУЖБА

Поняття, предмет і значення курсу «Дипломатична та консульська служба» в системі підготовки фахівців з міжнародних відносин. Місце дисципліни серед інших галузей міжнародно-правових і політичних знань. Формування професійної компетентності дипломатів і консулів. Теоретичне осмислення інститутів дипломатичної та консульської служби, аналіз їх правових основ і практичної діяльності. Джерельна база дисципліни: міжнародно-правові документи, національне законодавство, доктринальні підходи та дипломатична практика. Міждисциплінарні зв'язки курсу з міжнародним правом, теорією міжнародних відносин, зовнішньою політикою держави.

Історія дипломатії та дипломатичних відносин як основа формування сучасної дипломатичної практики. Професія дипломата та еволюція дипломатичної діяльності. Дипломатія стародавнього світу: Єгипет, Індія, Китай. Особливості дипломатії античної Європи (Греція, Рим) та середньовічної Європи. Формування дипломатичних традицій у Франції та Британії, становлення постійних дипломатичних представництв. Дипломатія

Київської Русі, України. Роль України в новій і новітній історії дипломатії. Поняття «дипломатія» та «дипломатичний агент». Функції, права та обов'язки дипломатичних агентів. Категорії глав дипломатичних представництв, верховні комісари, специфіка дипломатії Ватикана. Професійні та етичні вимоги до дипломатів.

Дипломатія як інститут і ключовий інструмент зовнішньої політики України. Органи зовнішніх зносин держави. Поняття дипломатичного рангу та система дипломатичних рангів України. Структура та функції Міністерства закордонних справ України. Дипломатичний корпус: поняття, функції, структура та роль у міжнародних відносинах. Глава дипломатичного корпусу та протокольні аспекти його діяльності. Роль членів сім'ї глави дипломатичного представництва. Дипломатичні представництва, їх персонал, порядок взаємодії з МЗС та іншими зовнішньополітичними інституціями.

Початок і припинення дипломатичної місії як важливий елемент дипломатичної практики. Процедура призначення та прибуття нового глави дипломатичного представництва. Отримання акредитації. Вручення вірчих грамот як офіційний акт вступу на посаду. Налагодження відносин з дипломатичним корпусом у країні перебування. Дипломатичний протокол, візити та обмін візитними картками. Підстави та порядок припинення дипломатичної місії.

Принципи організації дипломатичної та консульської служби. Дипломатичні привілеї та імунітети як гарантія ефективного виконання функцій дипломатичних представництв. Поняття дипломатичної недоторканності. Повні та обмежені привілеї й імунітети. Приватні привілеї та імунітети, умови їх застосування та обмеження відповідно до міжнародного права.

Дипломатичне представництво: організація, структура та форми роботи. Внутрішня структура посольства. Організація щоденної діяльності дипломатичного представництва. Основні документи дипломатичної установи. Категорії дипломатичних працівників та їх функціональні обов'язки.

Консульська служба як складова системи зовнішніх зносин держави. Поняття «консульська служба» та «консул». Категорії консульських установ і консульських посадових осіб. Загальний характер консульських функцій.

Виконання консульських функцій дипломатичними представництвами. Призначення консулів, початок і припинення консульської місії.

Завдання й функції консульських установ за кордоном щодо захисту прав та інтересів громадян України. Сприяння розвитку торгово-економічних, культурних і гуманітарних зв'язків. Правове регулювання консульської діяльності у сфері економічних відносин. Робота з різними категоріями громадян України за кордоном. Питання громадянства: набуття, припинення та підтвердження. Захист законних прав та інтересів українських громадян за межами держави в умовах сучасних міжнародних викликів.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Принципи класичної школи міжнародних відносин.
2. Політичний реалізм у теорії міжнародних відносин.
3. Концепція «балансу сил» у міжнародних відносинах.
4. Ліберально-ідеалістичний напрям теорії міжнародних відносин.
5. Загальна характеристика та ключові ідеї неореалізму.
6. Концепції неоліберального напрямку в міжнародних відносинах.
7. Ключові питання «великих дебатів» неореалізму та неолібералізму в теорії міжнародних відносин.
8. Домінанти дослідження міжнародних відносин у спектрі конструктивізму.
9. Структурні характеристики міжнародних систем.
10. Категорія «могутності» в трактуванні конфігурації міжнародних систем.
11. Загальні принципи розвитку міжнародних систем.
12. Цикли глобальної гегемонії міжнародних систем.
13. Концептуальні підходи до типології міжнародних систем
14. Світ-системний підхід до трактування міжнародних відносин.
15. Трактування «сили» у теорії міжнародних відносин. Концепції “hard-power” і “soft-power”.
16. Теоретичні траєкторії осмислення проявів глобалізації.
17. Концептуальні проекти глобального управління.
18. Причини виникнення і місце міжнародних організацій в системі регулювання міжнародних економічних відносин.
19. Типізація сучасних міжнародних організацій.
20. Правові норми і принципи функціонування міжнародних організацій.

21. Методи, процедури та технічні прийоми прийняття рішень у міжнародних організаціях.
22. Роль і правовий статус міжнародних службовців у міжнародних організаціях.
23. Інститут постійних представництв країн при міжнародних організаціях.
24. Історія створення, цілі та принципи діяльності, членство в ООН.
25. Сутність, правовий статус, види та організаційні структури міжнародних неурядових організацій.
26. Співпраця України з міжнародними організаціями глобального типу: України та ООН.
27. Україна і міжнародні організації з регулювання світової торгівлі.
28. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями.
29. Пріоритетні напрями взаємодії України з міжнародними регіональними організаціями.
30. Організації з регулювання в галузі промисловості й енергетики.
31. Організації з регулювання в галузі сільського господарства й продовольства.
32. Організації з регулювання в галузі транспорту й зв'язку.
33. Система міжнародних організацій, пов'язаних з регулюванням світової торгівлі.
34. Система міжнародних організацій у валютно-кредитній сфері.
35. Передумови створення НАТО: цілі та завдання.
36. Міжнародна організація праці – МОП.
37. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки й культури – ЮНЕСКО.
38. Еволюція поняття «міжнародна безпека» у сучасному науковому дискурсі.
39. Реалізм у дослідженні міжнародної безпеки: ключові положення та категорії.
40. Неореалізм і питання безпеки держав у міжнародній системі.
41. Лібералізм і неолібералізм: підходи до міжнародної безпеки та інструменти.
42. Конструктивізм у дослідженні міжнародної безпеки: роль ідентичностей і норм.

43. Державоцентричний підхід і суперечності забезпечення безпеки у відносинах між державами.
44. Копенгагенська школа безпеки: безпекові сектори та їх характеристика.
45. Сек'юритизація як концепт аналізу безпекових процесів.
46. Типологія загроз міжнародній безпеці: жорсткі, м'які та гібридні загрози.
47. Стратегічні моделі поведінки держав у міжнародній безпеці.
48. Формування архітектури міжнародної безпеки в умовах холодної війни: біполярна модель США–СРСР.
49. Баланс сил і модель колективної безпеки як підходи до підтримання міжнародної стабільності.
50. ООН як інституційна основа міжнародної безпеки: роль і функції.
51. НАТО та Організація Варшавського договору (ОВД) у системі безпеки періоду холодної війни.
52. Рух неприєднання та його вплив на архітектуру міжнародної безпеки.
53. Глобалізація і трансформація загроз міжнародній безпеці у XXI столітті.
54. Миротворча діяльність ООН після 1991 року: ключові аспекти.
55. Регіоналізація безпеки: роль ОБСЄ, ЄС, АСЕАН, ШОС, Африканського Союзу.
56. Ерозія європейської безпеки у 2014–2025 рр.: ключові чинники та наслідки.
57. Міжнародно-правові режими контролю над зброєю масового знищення та їх значення для глобальної безпеки.
58. Поняття та структура міжнародного права.
59. Міжнародно-правова норма: поняття, структура, види.
60. Міжнародно-правова відповідальність.
61. Джерела міжнародного публічного права.
62. Суб'єкти міжнародного публічного права.
63. Право міжнародних договорів.
64. Дипломатичне та консульське право.
65. Міжнародне кримінальне право.
66. Поняття та структура міжнародного приватного права.
67. Поняття та структура норми міжнародного приватного права.
68. Правозастосування в міжнародному приватному праві.
69. Право власності в міжнародному приватному праві.
70. Договір купівлі-продажу в міжнародному приватному праві.

71. Договір перевезення в міжнародному приватному праві.
72. Сімейні правовідносини в міжнародному приватному праві.
73. Спадкові правовідносини в міжнародному приватному праві.
74. Трудові правовідносини в міжнародному приватному праві.
75. Предмет, мета та завдання курсу «Дипломатична та консульська служба» в системі підготовки фахівців з міжнародних відносин.
76. Місце дисципліни «Дипломатична та консульська служба» серед інших міжнародно-правових і політичних наук.
77. Джерельна база курсу: міжнародно-правові акти, національне законодавство та доктринальні підходи.
78. Поняття дипломатії та дипломатичної служби. Основні функції дипломатії в міжнародних відносинах.
79. Основні історичні етапи розвитку дипломатії: від стародавнього світу до сучасності.
80. Особливості дипломатії стародавнього Єгипту, Індії, Китаю, Греції та Риму.
81. Формування європейської дипломатичної традиції та становлення постійних дипломатичних представництв.
82. Розвиток дипломатії на українських землях.
83. Професія дипломата: вимоги, права та обов'язки дипломатичних агентів.
84. Категорії глав дипломатичних представництв. Верховні комісари та специфіка дипломатії Ватикана.
85. Дипломатія як інститут та інструмент зовнішньої політики України.
86. Органи зовнішніх зносин України та структура Міністерства закордонних справ України.
87. Поняття дипломатичного рангу та система дипломатичних рангів України.
88. Дипломатичний корпус: поняття, функції, структура та роль у міжнародних відносинах.
89. Початок дипломатичної місії: процедура призначення глави дипломатичного представництва та вручення вірчих грамот.
90. Припинення дипломатичної місії: підстави та правові наслідки.
91. Дипломатичні привілеї та імунітети: поняття, види та обмеження.
92. Організація та форми роботи дипломатичного представництва. Внутрішня структура посольства.

93. Консульська служба: поняття, функції, призначення консулів і припинення консульської місії.
94. Завдання та функції консульських установ щодо захисту прав та інтересів громадян України за кордоном.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович М. Міжнародне публічне право: підруч. для студ. закладів вищої освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 516 с.
2. Баб'як О. В., Сазонець І. Л. Міжнародні організації: сутність, функції та канали комунікації з національними урядами. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.137>
3. Бжезинський З. Велика шахівниця. Американська першість та її геостратегічні імперативи. Харків: Фабула. 2025. 288 с.
4. Бевза Ю.П., Демчик Н.П., Мота А.Ф. Міжнародне право (у схемах і таблицях): навч. посібник. Електр. навч. вид. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2023. 138 с.
5. Бігняка О. В. Історія дипломатії : навч.-метод. посіб. / О. В. Бігняка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 116 с.
6. Вайцеховська О.Р. Міжнародне приватне право: загальна частина: навч.-метод. посіб. / О.Р. Вайцеховська, О.В. Руденко. Харків: Право, 2023. 256 с.
7. Вайцеховська О.Р. Міжнародне приватне право: особлива частина: навч.-метод. посіб. / О.Р. Вайцеховська, О.В. Руденко. Харків: Право, 2023. 520 с.
8. Вареник О. Міжнародна соціальна безпека в умовах військової агресії: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 272 с.
9. Вплив війни на соціально-економічні системи: безпековий аспект: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. М.І. Копитко., д.ю.н., проф. З.Р. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 394 с. <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2024-monograph>
10. Голопапа В. І. Участь України в миротворчих місіях міжнародних організацій у довоєнний період. Журнал «Правова держава». 2024. № 54. DOI:10.18524/2411-2054.2024.54.304886.
11. Гончарук В. В. Дипломатичний протокол та етикет: сучасна практика : навчальний посібник. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020. – 200 с.

12. Григоренко І. В. Консульське право та практика : підручник / І. В. Григоренко. – Харків : Право, 2021. – 512 с.
13. Грицак В. В. Публічна дипломатія : навч.-метод. посіб. / В. В. Грицак. – Київ : Вид-во «Логос», 2021. – 192 с.
14. Демченко Т. П. Інформаційна дипломатія : навч. посіб. / Т. П. Демченко. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2021. – 224 с.
15. Дзьобань О.П. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія. Харків : Право, 2021. 776 с.
16. Дронов В.Ю. Міжнародні відносини та світова політика : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2022. 132 с.
17. Завгородня Ю. В., Милосердна І. М. Україна в міжнародних організаціях : навчально-методичний посібник. НУ «ОЮА» ; каф. політ. теор. Одеса, 2022. 48 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.19103>.
18. Загородня А. Міжнародні організації як інструмент розвитку світової економіки. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2024. 336(6). С. 567-572.
19. Єремєєва І.А. Теорія міжнародних відносин.: підруч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 140 с.
20. Історія міжнародних відносин : навч.-метод. посіб. / уклад.: І. М. Коваль, Ю. І. Майстренко. Одеса : Астропринт, 2024. 132 с.
21. Іванова Р. Удосконалення фінансового права: реформування нормативно-правової бази та інтеграція через міжнародні організації. Law. State. Technology. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/LST/2025-1-5>
22. Кадлубович Т.І., Загородня А.С. Міжнародні відносини та світова політика : навч.-метод. посібник. Київ : Університет «Україна», 2025. 286 с.
23. Коптєв А. І., Свистунов В. І. Дипломатична і консульська служба України: теорія, практика, виклики : монографія. – К. : АТ «Інтерсервіс», 2023. – 280 с.
24. Ковальов В. О. Дипломатична служба в Україні: становлення і розвиток : монографія. – К. : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 352 с.
25. Ковальська О. В. Гендерна дипломатія : навч.-метод. посіб. / О. В. Ковальська. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2022. – 208 с.

26. Кісінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Наш Формат. 2025. 400 с.
27. Кісінджер Г. Дипломатія. Київ: КМ-Букс. 2022. 864 с.
28. Клаузевіц. Природа війни. Харків: Vivat. 2018. 416 с.
29. Конфронтація та співробітництво в міжнародних відносинах: теорія і практика: збірник наукових праць / За заг. ред. канд. іст. наук, доц. С.В. Толстова. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. 211 с.
30. Ксендзук В. Міжнародні торговельні організації та їх роль в розвитку зовнішньої політики України в умовах воєнного стану. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 3 (17). DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-318-338>
31. Литвин В. М. Міжнародні відносини: дипломатична і консульська служба : навч. посіб. / В. М. Литвин. – К. : КНУКіМ, 2021. – 238 с.
32. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія міжнародних відносин : навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2022. 176 с.
33. Литвин В. М. ХХІ століття: конфліктна багатополарність. Виклики для України : [монографія] / ред.: В. А. Смолій; Національна академія наук України, Інститут історії України. Київ : Ін-т історії України, 2025 <https://doi.org/10.15407/book14-0018894>
34. Макіавеллі Н. Державець. Флорентійські хроніки. Київ: Лабораторія. 2024. 496 с.
35. Міжнародна та регіональна безпека: навчальний посібник / О.В. Мальський О.М. Міжнародне торговельне право: навч. посіб. 2-ге вид., перероб і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 728 с.
36. Маруніч Н. І. Основи дипломатичної та консульської служби : навч. посіб. / Н. І. Маруніч, Р. С. Падалка. – К. : Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. – 304 с.
37. Матвієнко В. М. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : навч. посіб. / В. М. Матвієнко. – Київ : Вид-во «Ліра-К», 2022. – 452 с.
38. Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г. Київ: ТОВ «Центр навчальної літератури», 2019. 344 с.
39. Міжнародне публічне право: основи теорії: навчально-методичний посібник / /Х.Н. Бехруз, С.С. Андрейченко, М.В. Грушко та ін. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.

40. Міжнародне приватне право. Навчальний посібник. Практикум. / кер. авт. кол. д-р юрид. наук, проф. І.А. Діковська. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 268 с.
41. Міжнародне приватне право: підручник / за заг. ред. Є.М. Білоусова, І.В. Яковюка. Харків: право, 2021. 408 с.
42. Пашков В. О. Асиметричне партнерство України та США в турбулентні часи (1991-2024): стратегічна дружба та російський чинник : монографія. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2025. 435 с.
43. Політична безпека України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України О. О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с. <https://surl.lu/neilbg>
44. Попель, С. Міжнародні фінансові організації та Україна: стратегічні вектори співпраці. Сталий розвиток економіки. 2025. № 2 (53). С. 206-212. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-28>
45. Потехін, Ю.А. Клименко, І.Я. Тодоров, В.І. Андрейко. Міжнародна та регіональна безпека: навчальний посібник. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2024. 312 с. ISBN 978-617-8321-30-7 <https://surl.li/cdixis>
46. Потехін О., Клименко Ю. Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. 552 с.
47. Право та Міжнародне право: навч. посіб. / [уклад.: Л.О. Чернов]. Харків: Право, 2023. 202 с.
48. Петренко В. В. Консульська служба в умовах глобалізації : монографія. – К. : «Видавничий центр «Київський університет», 2021. – 320 с.
49. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2022.01>
50. Ситник Г. П., Неліпа Д. В., Орел М. Г. Зовнішня політика та національна безпека : навч. посіб. /ред.: Г. П. Ситник; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ : Кравченко Я. О., 2021. 243 с.

51. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.
52. Теорія міжнародних відносин : підручник / за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2022. 512 с.
53. Тильчик В.В., Француз-Яковець Т.А., Букач В.В. Міжнародні організації як учасники глобального правотворення: постнаціональні підходи та виклики. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. №9. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/111>
54. Тильчик В.В., Француз-Яковець Т.А., Букач В.В. Суверенітет і міжнародні організації: конституційно-правові межі глобального управління. Європейські перспективи. 2025. №1. С. 12-18.
55. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Львів: Алерта, 2021. 524 с.
56. Фролова О. В. Сучасна дипломатія: виклики та трансформації : монографія. – Львів : Вид-во «Ліга-Прес», 2022. – 416 с.
57. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ: Наш формат. 2020. 192 с.
58. Чубарєв В.Л. Міжнародне економічне право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 368 с.
59. Шевченко М. В. Економічна дипломатія: теорія і практика : монографія / М. В. Шевченко. – Київ : Вид. дім «Гельветика», 2023. – 384 с.
60. Юхименко П. Глобалізація та політика національної безпеки. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 408 с.
61. Ягунов О. А. Дипломатія та міжнародні відносини: навчальний посібник. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 280 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернет

1. Верховна Рада України. URL : www.rada.gov.ua
2. Група Світового банку. URL: www.worldbank.org
3. Довідник з протокольних питань МЗС України. URL : https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/DDP_Protocol/protocol-guide-ua-01102025.pdf
4. Європейська комісія URL: https://commission.europa.eu/index_en
5. Європейський Союз: Дипломатична служба/ URL: https://www.eeas.europa.eu/_en

6. Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>
7. Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу/ URL : <https://comeuroint.rada.gov.ua/>
8. Міністерство закордонних справ України. URL : www.mfa.gov.ua
9. Міністерство економіки України. URL : www.me.gov.ua
10. Національний інститут стратегічних досліджень/ URL : <https://niss.gov.ua/>
11. НАТО (NATO) URL: <https://www.nato.int>
12. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: https://europeanunion.europa.eu/index_en
13. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL : <http://www.icc-spi.int>
14. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (OSCE)/ URL : <https://www.osce.org/>
15. Представництво ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk>
16. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
17. Український незалежний центр політичних досліджень. URL : <http://www.ucipr.org.ua>
18. Урядовий портал: Євроінтеграція. URL : <https://www.kmu.gov.ua/tag/yevrointegraciya>
19. Centre for International Security and Cooperation. URL: <http://cisac.stanford.edu>
20. Eurobarometer. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>
21. Foreign Policy Association. URL: <http://www.fpa.org>
22. International Institute for Strategic Studies. URL: <http://www.iiss.org>
23. Journal of International Affairs. URL: <http://jia.sipa.columbia.edu>
24. Journal of Public and International Affairs. URL: <http://www.princeton.edu/jpia>
25. Pew Research Center. URL: <http://www.pewresearch.org>